

Kaunokirjallisuuden Finlandia-puhe Baba Lybeck Kansallisteatteri 24.11.2016

Hyvä juhlaväki, arvoisat Finlandia-palkintoehdokkaat,

On suuri kunnia seistä tänään tässä, teidän kaikkien edessä, ja puhua aiheesta joka on minulle hyvin rakas ja melkeinpyhä. Kirjallisuus.

Olen kasvanut kirjojen ja tarinoiden keskellä, imenyt niistä lohtua ja voimaa koko elämäni ajan enkä muista koskaan harmitelleeni sitä, että olisin lukenut jonkun kirjan. Sillä, jos kirjasta on jäänyt mieleen yksikin avartava oivallus, on se ollut lukemisen arvoinen.

Siksi tämä vuosi jää ikuisesti mieleeni omana kirjan vuotenani. Kuten esiraatikin sen ilmaisi: ”Tämä on ollut laadullisesti paras kirjavuosi aikoihin.” Olen saanut kunnian lukea toinen toistaan parempia kirjoja, ja se onkin tehnyt diktaattorin tehtävästäni niin vaikean.

Mitä odotan kirjalta?

- Odotan kirjalta uusia ajatuksia. Oivaltavia polkuja. Värejä arjen harmaan sävyjen joukkoon.
- Odotan, että kirja kertoo minulle niiden ihmisten kohtaloista, joita en muuten kohtaa. Antaa äänen niille, jotka eivät muuten saa ääntään kuuluviin.
- Toivon, että kirja haastaa minut. Repii minut irti tutusta ja turvallisesta. Ärsyttää.
- Odotan kirjalta voimaa. Neuvoja ja ohjeita, miten paremmin voisin vaalia kohtaloani.
- Odotan kirjalta rauhaa. Lohduttavia sanoja. Lämpimiä peittoja suojaksi ulkona riehuvia myrskyjä vastaan.
- Tarvitsen historiallista perspektiiviä. Ymmärrystä kaiken olevaisen mittasuhteista. Mikä muu voi sitä antaa, kuin kirja?

Sillä kirjailija opettaa meitä näkemään – tai oikeammin luomaan maailmaa, koska maailmaa katsellessamme näemme vain mitä itse siihen panemme.

Tämän vuoden Kaunokirjallisuuden Finlandia-palkintoehdokkaat ovat kaikki opettaneet minua näkemään. Lukiessani ehdokaskirjoja olen haltioitunut, itkenyt, nauranut, suuttunut ja saanut myös paljon lohtua. Tiedän nyt katsoa sokeain silmin. Tiedän, että ylitsepääsemättömään sodanpelkoon auttaa kuuma lihaliemi. Tiedän, että lipputangon köysi ei aina kestä aikuisen miehen painoa. Ja että Euroopan maantietunneleissa vaeltaa merkillinen, mielenosoituskansa.

Joskus fiktio lyö kättä faktan kanssa pelottavalla tavalla. Kauaksi tulevaisuuteen sijoitettu tarina todellisuutta valeuutisilla muovaavasta naisesta, osoittautuu todellisuudeksi jo nyt.

Yhtäläisyyksiä tarinoista löytyy. Kaikissa kuudessa romaanissa laahustaa alakuloinen, elämää lamaantuneena tarkkaileva, keski-ikäinen mies.

Emmi Puikkosen Toma, Riku Korhosen Lari, Peter Sandströmin Peter, Tommi Kinnusen Tuomas, Sirpa Kähkösen Juho Tiihonen sekä Jukka Viikilän Johan Carl Ludvig Engel ovat kaikki elämässä pettyneitä, sitä hieman ulkopuolisena ja haikeana tarkkailevia miehiä.

Olen oppinut näkemään: keski-ikäisen miehen osa ei ole helppo.

Mutta olen myös oppinut muuta. Ehdokaskirjailijoista kolme ovat turkulaisia, kolme helsinkiläisiä. Turussa syntyneenä helsinkiläisenä tilanne on minulle tukala. Teenpä minkä valinnan tahansa, pyllistän aina itselleni.

Tällä kertaa pidemmän korren veti Helsinki, tuo ”pimeä, kylmä ja syrjäinen paikka”. Tuo ”tuulinen kaupunki, jossa palavan sikarin sijasta on järkevintä nuuskata”. Tuo ”kaupunki, joka ei ole kasvanut tästä maasta, vaikka kiveä onkin, vaan ikävästä”.

Olen oppinut näkemään Helsingin uudella tavalla. Kaupunkia kiertäessäni olen kuullut uusia ääniä. Oivaltanut, että rakkaalla kaupungillani on kieli ja tarina, jota en ole aikaisemmin ymmärtänyt. Nyt kuljen kaupungilla ja huomaan, että se onkin runoutta.

Oppaana minulla on ollut surumielinen, ankara ja velvollisuudentuntoinen arkkitehti, kaupungin talonmies, kuten hän itse itseään kuvailee. Yöpäiväkirjassaan hän maalaa hempein sivellinvedoin kaupungille uusia muotoja. Muutoin hän on niukkasanainen, sillä tyhjentyvin ilmaus on se, jossa ei ole mitään liikaa.

Ja huomaan: olen rakastunut. Olen rakastunut tähän tyhjään, tuulen riepottelemaan kaupunkiin, sen surumieliseen ääneen, sen tyhjiin, sumun peittämiin katuihin, jossa ainoa elävä olento on paloaseman tornissa huhuileva huuhkaja.

Ja haluan kiittää Jukka Viikilää siitä, että hän opetti minut näkemään tämän rakkauden.

Hyvät naiset ja herrat, arvoisa juhlaväki, vuoden 2016 Finlandia-palkinnon voittaja on Akvarelleja Engelin kaupungista, Jukka Viikilä!